

УДК: 330.341.1

Г. М. КОВАЛЕНКО

Донбаський державний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

В статтє рассмотрены особенности формирования и развития инновационного потенциала предприятий малого и среднего бизнеса в Украине с учетом динамики инновационной активности отечественных МСП в последние годы и приоритетных направлений правительственной поддержки инновационных проектов до 2014р.

У статті розглянуто особливості формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу в Україні з урахуванням динаміки інноваційної активності вітчизняних МСП в останні роки та пріоритетних напрямків урядової підтримки інноваційних проектів до 2014р.

Постановка проблеми в загальному вигляді, її зв'язок з науковими та практичними задачами

Оснóву економік більшості розвинених країн складають малі та середні підприємства (МСП). За даними статистики, наприклад, в ЄС частка МСП становить до 99 % від загальної кількості усіх підприємств, вони створюють 65 млн. робочих місць. Так, в країнах Західної Європи та США малі підприємства наразі створюють більше 80 % нових робочих місць.

Актуальність теми. МСП дають інноваційний поштовх ринковій економіці. Малий бізнес в Сполучених Штатах і країнах Євросоюзу створює до 50 % інноваційної продукції. Тому питання формування та розвитку інноваційного потенціалу МСП стає актуальним у сучасних ринкових умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, присвячених цій проблемі

Питання дослідження окремих сторін інноваційного потенціалу підприємств висвітлені у наукових працях таких авторів, як І. Бернадська, О. Длугопольський, О. Зілгалова, О. Зубарєв, Д. Кокурін, О. Шляга [3, 4, 5, 6, 8] та інші. У науковій літературі найчастіше розглядаються окремі сторони інноваційного потенціалу, також представлені специфічні визначення, які мало співвідносяться між собою.

Постановка завдань статті. В умовах слабко розвиненого інноваційного руху в Україні, гострої нестачі фахівців в області управління інноваційними проектами та обмеженості коштів державної підтримки розвитку інноваційних проектів важливо відстежити, як саме розвивається інноваційний бізнес малих та середніх підприємств, виявити, чинники, що сприяють формуванню інноваційного потенціалу МСП та визначити пріоритетні напрямки розвитку інновацій на цих підприємствах.

Основний матеріал

Серед вітчизняних суб'єктів господарювання більша частка припадає на середні та малі підприємства. Діяльність МСП регламентована Законами України «Про державну підтримку малого підприємництва», «Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» [1,2]. Як правило, до МСП відносять підприємства, на яких кількість працюючих менше певної встановленої норми, диференційованої для різних країн. Іноді також враховується об'єм господарської діяльності, основних і оборотних засобів підприємства.

Не існує офіційного чи загальноприйнятого визначення МСП. Більш-менш визнаним вважається визначення Європейської Комісії в залежності від кількості працівників, річних балансу та обороту (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація МСП за визначенням Європейської Комісії [7]

Тип підприємства	Кількість працівників		Річний оборот (в млн євро)		Річний баланс (в млн євро)
Дуже мале підприємство	< 10	та	≤ 2	або	≤ 2
Мале підприємство	< 50	та	≤ 10	або	≤ 10
Середнє підприємство	< 250	та	≤ 50	або	≤ 43

Проте, підприємства не вважаються МСП, якщо інші компанії, що не належать до зазначеної категорії, володіють більше 25 % капіталу [7].

Підприємства, які ведуть інноваційну діяльність, відповідають набору критеріїв інноваційності, різні варіанти яких розглядаються у працях багатьох авторів [3, 4, 9]. Поняття «інноваційний потенціал» у наукових працях ототожнюється з науковим, інтелектуальним, творчим та науково-технічним потенціалом.

Найбільш вдалою з нашої точки зору є позиція Д.І.Кокуріна, який відзначає, що до розгляду сутності інноваційного потенціалу слід підходити як до економічної категорії, котра є ієрархічно організованою системою понять, що знаходяться на різному рівні наближення до сутності потенціалу.

Сприяння формуванню інноваційного потенціалу малого бізнесу в Україні обумовлено деякими основними чинниками [6, 10]:

1. Інтелектуальний потенціал є найголовнішою складовою малого інноваційного бізнесу. Оскільки у останні роки в Україні спостерігається відтік інтелектуальних кадрів з країни, необхідно створити відповідну мотивацію для представників інтелектуальної інтелігенції: матеріальну – гідну зарплату та моральну – статус, державну підтримку.

2. Актуальною є розробка програми і стратегії інноваційного розвитку держави і їх законодавче закріплення.

3. Україні необхідно розвивати сприятливий кредитно-фінансовий механізм. Фінансування інноваційних проектів повинно запроваджуватись і на державному рівні: це й інвестиційна підтримка впровадження передових технологій, й субсидування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, й стимулювання розробки енергозбережливих заходів.

Уряд сформував базу цих інвестиційних проектів до 2014 р. загальною вартістю 1,1 трлн грн [8]. Прем'єр-міністр М. Азаров відмітив, що уряд має намір ініціювати і підтримувати в регіонах і галузях інвестиційні проекти по наступних стратегічних проектах: розробка морських нафтогазових родовищ, що дає можливість надходження до бюджету додаткові близько 1 млрд грн на рік.

Окрім цього, Кабмін підтримуватиме сферу сільськогосподарського машинобудування, розвиток металургійного комплексу. Також Кабмін планує підтримати розвиток високих технологій – введення проекту по виробництву супутникової, навігаційної апаратури [8].

Актуальним є зменшення податкового навантаження на підприємства, які впроваджують інновації, знижка на науково-дослідні витрати; режим прискореної амортизації для устаткування: повне звільнення інноваційних підприємств від податків на прибуток впродовж перших двох років роботи, та поступово на протязі ще трьох.

4. Для підвищення привабливості інноваційних проектів з боку інвесторів – комерційних банків, фінансових установ та промислово-фінансових груп – необхідне страхування на рівні держави інноваційних ризиків [6].

5. Необхідно зосередити увагу на науково-обґрунтованому маркетинговому прогнозуванні для визначення у майбутньому попиту на нову продукцію, технологію [6].

6. Співробітництво між бізнес-структурами і науковими інституціями, як у розрізі розробки та впровадження інновацій, так й підготовки високо кваліфікованих фахівців в

інноваційній діяльності.

7. Поступове заміщення імпорту іноземної продукції, що має попит на ринку країни, на високоякісну та екологічно чисту продукцію вітчизняного виробництва, створену на основі інноваційних технологій.

Підприємства малого і середнього бізнесу активізують свій інноваційний потенціал (табл. 2).

Таблиця 2

Впровадження інновацій на промислових підприємствах у 2000- 2011 р.р. [7]

	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	2510	517	3238	897	3,8

Як зазначає І. В. Бернадська, у розвинених країнах законодавство у сфері інтелектуальної власності часто передбачає пільги для МСП і індивідуальних винахідників. МСП чутливіші до інновацій і завдяки своєму динамізму значною мірою забезпечують швидке технічне переозброєння і реструктуризацію виробництва на сучасній науково-технічній основі. Часто МСП створюються саме для реалізації нової наукової ідеї або технологічної розробки. Незважаючи на обмеженість власних ресурсів, МСП здатні отримувати інвестиції саме для створення інноваційної продукції на замовлення великих компаній і корпорацій, виступаючи їх партнерами або субпідрядниками [3].

Українські МСП, наукові організації, науково-дослідні інститути, інноваційні фірми, приватні підприємці і винахідники тільки з 2011 року отримали можливість пошуку європейських партнерів для участі у бізнес- і технологічній кооперації. Це стало можливим завдяки роботі в Україні чотирьох проектів ЄС, результатом роботи яких стало створення консорціуму «EEN-Україна», відбір учасників котрого проводився представниками проектів ЄС [4, 5].

Висновки

В Україні на відміну від більшості країн ЄС інноваційний рух слабо розвинений, відчувається гостра нестача фахівців в області управління інноваційними проектами. Вирішення проблеми успішної реалізації етапів інноваційного процесу аж до ефективної комерційної реалізації розробок можливо за умови наявності розвиненої інноваційної інфраструктури. Така інфраструктура включає: технологічні інкубатори, технопарки, інформаційні мережі, експертні і консультаційні бюро, патентні служби, інститути фінансової підтримки, систему

страхування ризиків та ін. спеціалізовані організації, здатні забезпечити усебічну підтримку інноваційної діяльності.

В Україні, через відсутність державної підтримки, МСП, що займаються інноваціями, самостійно не можуть конкурувати з великими підприємствами, а великий бізнес, у якого достатньо обігових коштів, не завжди зацікавлений у випуску інноваційних продуктів.

Державна підтримка інноваційних процесів дає можливість перейти до реалізації комплексних регіональних, галузевих і загальнодержавних програм середнього і малого інноваційного бізнесу, а також сконцентрувати ресурси на пріоритетних напрямках виробництва. Цей механізм дозволяє реалізувати такі важливі функції: стратегію планування інвестицій, конкурсний механізм формування програм і відбору інноваційних пропозицій для їх реалізації, квотування бюджетних коштів для реалізації загальнодержавних програм і програм малого інноваційного бізнесу.

Список літератури

1. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва»: Закон від 19 жовтня 2000 року №2062-III // Урядовий кур'єр. – 2000. – 22 листопада.
2. Закон України «Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні»: Закон від 21 грудня 2000 року №2157-III/ Україна. Закон // Урядовий кур'єр. – 2001. – 25 січня.
3. И. В. Бернадская Инновационная деятельность и возможности развития малого и среднего бизнеса. - http://www.ip-centr.kiev.ua/newcipip/control/ru/publish/article/main?art_id=108099
4. Зубарев А.Н. Методы поддержки инновационной деятельности МСП (зарубежный опыт). – Доповідь на конференції «Малий інноваційний бізнес: стан, проблеми та перспективи розвитку» // Національний технічний університет «КПІ», 09 вересня 2011р. С. 5–15.
5. Експертний звіт Проекту ЕС «Підтримка наукоємних та інноваційних підприємств, а також трансфер технологій в бізнес в Україні». – <http://innoenterprise.com.ua>
6. Зарубежный опыт государственной поддержки инновационных малых и средних предприятий. – <http://kfpp.ru/>
7. Регіони України. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2010.
8. http://inventure.com.ua/main/analytics/news_ua/
9. http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16
10. <http://i-biz.com.ua/bussiness/innovacionnyj-potencial-malogo-i-srednego-biznesa->

FORMING OF SMALL AND MIDDLE – BUSINESS ENTERPRISE'S INNOVATIVE POTENTIAL

G. M. KOVALENKO

The features of forming and development of small and middle- business enterprise's innovative potential in Ukraine are considered in the article. The dynamics of innovative activity of Ukrainian small and middle- business enterprises in recent years and priority directions of governmental support of innovative projects up to 2014p. are taking into account.

Поступила в редакцію 12.04 2012 г.